

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Юхимчук Юрій Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 323.1(477)
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Ю. О. Юхимчук

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Войтенко Архип Борисович

(прізвище, ім'я, по батькові)

к. держ. упр., професор

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

АНОТАЦІЯ

Юхимчук Ю. О. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Кваліфікаційна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр», спеціальність «Публічне управління та адміністрування», – Поліський національний університет, м. Житомир, 2021 рік.

В кваліфікаційній роботі розкрито сутність феномену національної ідентичності в умовах глобалізації; досліджено політико-управлінський аспект формування та розвитку національної ідентичності. Надано характеристику українського громадянського суспільства в сфері формування та розвитку національної ідентичності в сучасних умовах; проаналізовано нормативно-правову базу в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації. Запропоновано стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації; розроблено інформаційну стратегію публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації.

Ключові слова: національна ідентичність, політика національної ідентичності, глобалізація, українська ідентичність, публічне управління національною ідентичністю, розвиток нації.

SUMMARY

Yukhimchuk Y. O. STATE POLICY IN THE FIELD OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF NATIONAL IDENTITY IN THE AGE OF GLOBALIZATION

Qualification work for obtaining the educational qualification level “Master”, specialty “Public Administration”, – Polissia National University, Zhytomyr, 2021.

As a result of qualification work the essence of the phenomenon of national identity in the conditions of globalization is revealed; the political and managerial aspect of the formation and development of national identity is studied. The characteristics of Ukrainian civil society in the field of formation and development of national identity in modern conditions are given; the normative-legal base in the sphere of preservation and development of the Ukrainian national identity in the epoch of globalization is analyzed. Strategic directions of public administration in the field of formation and development of national identity in the era of globalization are offered; the information strategy of public administration in the field of formation and development of national identity in the conditions of globalization is developed.

Key words: national identity, national identity policy, globalization, Ukrainian identity, public management of national identity, nation development.

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	8
1.1. Феномен національної ідентичності в умовах глобалізації.....	8
1.2. Політико-управлінський аспект формування та розвитку національної ідентичності.....	12
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СФЕРІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ.....	16
2.1. Сучасна характеристика українського громадянського суспільства в сфері формування та розвитку національної ідентичності.....	16
2.2. Аналіз нормативно-правової бази в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації.....	19
Висновки до розділу 2.....	25
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	26
3.1. Стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації.....	26
3.2. Інформаційна стратегія публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації.....	29
Висновки до розділу 3.....	33
ВИСНОВКИ.....	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Актуальність теми. Глобалізаційні процеси суттєво впливають на національну самоідентифікацію громадян у відкритих соціально-економічних системах. Для України проблема визнання національної ідентичності її народом актуальною залишається протягом останніх століть. Історичні факти поглинання та завоювання України імперіями, монархіями та іншими державними утвореннями завжди негативно впливали на національну ідентичність українців, оскільки кожен новий загарбник хотів її знищити шляхом заборон використання мови, книжок, культури. Той факт, що сьогодні хоч і не повністю відроджений, але сформований та досить розвинутий феномен української національної ідентичності, який існує не тільки в Україні, а і за кордоном, говорить про те, що ми – сильна, непереборна нація найкращих воїнів за свободу. Однак, актуальність розвитку національної ідентичності існує і досі, оскільки внутрішні та зовнішні загрози розхитування консолідації суспільства існують постійно, лише хвилеподібно змінюється їх сила дії. Таким чином, сформована та розвинута національна ідентичність в епоху глобалізації є однією із гарантій внутрішньої та зовнішньої безпеки держави.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо формування державної політики в сфері розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації.

Для досягнення мети визначені наступні *завдання кваліфікаційної роботи*:

- розкрити сутність феномену національної ідентичності в умовах глобалізації;
- дослідити сутність політико-управлінського аспекту формування та розвитку національної ідентичності;

- надати характеристику українського громадянського суспільства в сфері формування та розвитку національної ідентичності в сучасних умовах
- проаналізувати нормативно-правову базу в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації;
- запропонувати стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації;
- розробити інформаційну стратегію публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації.

Об'єктом дослідження є процес розробки та реалізації державної політики в сфері формування та розвитку національної ідентичності в процесі глобалізації.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні, методичні і прикладні аспекти формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації.

Методологічною основою дослідження є методи і прийоми наукового пізнання. Застосування даних методів обумовлювалося системним підходом, що дало можливість досліджувати проблему формування державної політики в сфері збереження та розвитку національної ідентичності в Україні в єдності її соціального значення, політичного, економічного та юридичного змісту. Застосування *логіко-семантичного методу* дало можливість розкрити сутність понятійного апарату предмету дослідження; *абдуктивного методу* – здійснити збір та обробку інформації щодо процесів формування та розвитку української національної ідентичності. *Метод аналізу та синтезу; статистичні методи, історичний і порівняльний методи* було використано з метою здійснення аналізу існуючих національних тенденцій розвитку ідентичності громадян та значення впливу на цей процес влади. Для розробки інформаційної стратегії публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації було використано синергетичний підхід.

Елемент наукової новизни кваліфікаційної роботи полягає у розробці інформаційної стратегії публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації.

Апробація. Результати роботи доповідались на науково-практичних конференціях Поліського національного університету. Результати роботи висвітлені в 3-х публікаціях.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 40 найменувань, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи складає 41 сторінку, у тому числі 6 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

1.1. Феномен національної ідентичності в умовах глобалізації

Українська сучасність визначає консолідацію суспільства як одну із чинників подальшого розвитку країни на демократичних засадах. В основі такої консолідації лежить національна ідентичність, яка є фактором внутрішньої та зовнішньої безпеки держави. Перш, ніж надати визначення поняттю «національна ідентичність», слід з'ясувати дефініції «націоналізм» / «національний» та «ідентичність». Психологія пропонує нам деяке уявлення про ідентичність та ідентифікацію, як процес, який формує індивідуальну особистість та причетність до чогось від народження. Ідентичність є важливою для розуміння людини в сенсі її належності до певного соціального простору, визначених соціальних груп. Даний факт також розкриває роль таких груп: наскільки вони позитивно чи негативно впливають на формування ідентичності індивідів, що вбачають у зовнішній загрозі, яка по суті їх і тримає у згуртованості.

За німецьким психоаналітиком, Ериком Хомбургером Еріксоном, ідентичність людини – це відчуття власного значення, повноцінності, істинності, тотожності, співпричетності до діяльності певних соціальних груп та світу в цілому. Почуття усвідомлення, адекватності, володінням собою та власним «Я» незалежно від зовнішніх обставин та їх змін [1, с 169-170].

Прикметник «національний» означає в тлумачному словнику української мови – державний, такий, який належить певній країні або стосується її народу [2, с. 1831]. Таким чином, національна ідентичність виникає із

самоідентифікації індивіда з національною групою, тому її особливі риси визначаються нацією. Поняття національної ідентичності тісно пов'язано з поняттям «націоналізм», а він (націоналізм), в свою чергу, – з національною політикою, публічним управлінням держави. Існує два підходи до трактування націоналізму, які переплітаються між собою:

I. Націоналізм – політика та ідеологія національного питання, в підґрунті якого лежить трактування нації як найвищої цінності та форми суспільної єдності [2].

II. Націоналізм – рух, що спрямований на боротьбу за незалежність нації, народу проти іноземних загарбників, гнобителів та інших загроз існування нації [2].

Слід також зазначити, що національну ідентичність можна розглядати через соціальну та політичну призму, а також в їх поєднанні. З соціологічної точки зору національна ідентичність – це ідентичність, яка не є добровільною, оскільки людина, як правило набуває її разом з народженням, при появі в певній сім'ї, а сімейна ідентичність, як правило вже містить складову національної ідентичності. Таким чином, народжуючись в певній сім'ї, в певній країні, людина те тільки ідентифікується із сім'єю, вона вже є невід'ємною частиною нації. Слід зазначити, що з психологічної та соціальної точок зору, національна ідентичність є також частиною самооцінки людини. Це глибинний аспект, який, можливо, частково пояснює велику еміграційну хвилю з України протягом останніх 8-ми років.

Політичний аспект національної ідентичності полягає в тому, що дана ідентичність знаходиться під впливом і визначається політичною національною доктриною, якщо національна держава існує. На прикладі України, можемо зазначити, що українська ідентичність штучно знищувалася протягом багатьох століть Австрійською імперією, Угорським королівством, Польщею, Російською імперією, СРСР тощо. Факт, що після стількох довготривалих перманентних сторонніх та внутрішніх спроб придушення всього національного наша нація, наше відчуття належності до українського

народу зберіглися – характеризує нас, як громадян України, справжніми патріотами і найкращими воїнами за свободу.

Сьогодні мета державного (публічного) управління – розвивати національну ідентичність всіма можливими методами. Популяризація бренду «Україна» та «Я – українець» в сучасних умовах російської військової та політичної агресії, уніфікації національних особливостей країн в різних політико-економічних союзах є необхідною складовою подальшого розвитку нашої унікальної держави, існування якої має забезпечити державна політика патріотичного спрямування.

Феномен національної ідентичності є також дуже цікавий тим, що за межами країни чи навіть без існування країни, національна ідентичність може бути яскраво виражена. Для цього потрібно лише дві умови: 1) суспільство, в якому існують люди однакової національної ідентичності; бажання людей з однаковою національною ідентичністю спілкуватися, підтримувати національні звичаї, традиції, культуру. Приклади національної ідентичності без країни (держави): національні діаспори; національна ідентичність територій у складі СРСР; єврейська національна ідентичність без рідної країни, яку вони здобули тільки в 1948 році.

Складовими національними ідентичності є мова, традиції, культура, історичні постаті, національні символи. Національні символи є офіційні та неофіційні. До офіційних належать національний герб, прапор нації, національний гімн, національні історичні регалії. До неофіційних національних символів можна віднести традиційний національний одяг, національну їжу, національний посуд, танці, пісні, прикраси та інший національний колорит.

Так, наприклад, Україну за такими неофіційними символами, як сало, борщ, вишиванка, «Щедрик» Миколи Леонтовича, танець «Гопак» без колювань ідентифікують у всьому світі. Крім таких неофіційних усталених національних символів з'являються нові світові асоціації, які пов'язують із сучасною Україною. Такі асоціації є позитивного та негативного посилу. Так,

позитивно працюючою асоціацією на наш національний імідж сьогодні є «люди», «людський ресурс»: спортсмени, високопрофесійні кіберспортсмени, співаки та співачки, науковці, космонавти, диригенти, програмісти, тощо. Негативними асоціаціями, пов'язаними з Україною є «явища»: корупція, відмивання грошей, війна, крадіжки державних фінансів, кібератаки. Так, наприклад, у міжнародному скандалі з приводу розкриття «Панамських документів» фігурують 600 українців разом із президентом 2014-2019 рр. Петром Порошенко. Україна, Катар та Саудівська Аравія – це країни, де парламенти відмовилися створювати слідчі комісії по цій справі, що, на жаль, ще більше затвердило в світі імідж України як високо корумпованої.

В епоху глобалізації національна ідентичність знаходиться в стані розхитування під впливом різних факторів, провідними з яких є економічний, технологічний та соціально-політичний. Економічний рушій глобалізації, спрямований на максимізацію прибутків, в першу чергу, корпорацій за рахунок входу на нові національні ринки, які в результаті такого входження перетворюються на транснаціональні корпорації. Технологічний рушій глобалізації тісно пов'язаний з концептуальними засадами глобальної культури та глобальних культурних потоків, які здійснюються через сучасні прилади зв'язку та відкритого доступу в Інтернет.

Сьогодні за допомогою технологій сповіщення різного змісту та характеру можуть передаватися по всьому світу протягом доли секунди. Даний факт в поєднанні з соціально-політичною складовою глобалізації може впливати і позитивно, і негативно на формування та розвиток національної ідентичності. Негативним впливом можна назвати пропаганду антинаціональної філософії, повідомлень, які нівелюють факт національної ідентичності, належності до нації (наприклад, що Росія, Україна та Білорусь – один народ, брати, що такої країни, як Україна не існує – хоча насправді це зовсім не так). Позитивним впливом вважаємо можливість створювати групи за спільними інтересами онлайн та використовувати ресурси таких груп в національних інтересах як у добрі, так і в скрутні часи. Наприклад,

координувати людей під час Революції Гідності допомогли соціальні мережі (Twitter, Facebook), які швидко рознесли інформацію про громадські акції [5]. Цей факт показує як важливо мати незалежні ЗМІ в країні – вони не допускають фактів узурпації та державної зради влади, консолідують суспільство у необхідні моменти, і тим самим оберігають українську національну ідентичність від спроб її знову «притерти», знецінити, знищити.

Одним і з перших соціально-політичних факторів залучення України в глобалізаційні процеси став розпад СРСР. Так, Україна без досвіду ринкових відносин долучилася до глобального капіталістичного суспільства, і, з причини відсутності такого досвіду, шантажу з боку сусідніх держав з приводу атомного роззброєння, слабкої політичної волі тодішніх державних керманів, зайняла на світовій арені не вигідну для себе позицію. Згодом, наша держава долучилася до СОТ, взяла на себе певні зобов'язання щодо формування тарифів та внутрішньої політики щодо підтримки національного виробника (не більше 5% прямої підтримки).

Глобалізаційні процеси та їх вплив на національну ідентичність передбачав ще В. Вернадський. Від стверджував, що ноосфера (сфера розуму та взаємодії) впливає на національну ідентичність та навпаки. Відкриті складні соціальні системи ведуть спочатку до посилення національних політичних зв'язків між державами, а потім можливо їх послаблення в сенсі майбутньої розмитості кордонів. Він вбачав позитивний ефект від даної ситуації, а саме такий, який запровадить «майбутнє настання свободи наукової думки та звільнення наукових студій від тиску релігійних, філософських і політичних надбудов, а також максимальне сприяння з боку держави науковому вільнодумству» [10, с. 81].

1.2. Політико-управлінський аспект формування та розвитку національної ідентичності

Національна ідентичність, як об'єкт з боку суб'єктів публічного

управління, розглядається не в індивідуальному прояві, а в колективному, тобто як народ, нація або, як певна конфесія. Формування та розвиток ідентичності розвивається під дією публічної політики в паралельних двох площинах: інституційній та ідеологічній. Інституційна площина являє собою певну організацію – державу або конфесію з певними інституційними ознаками (мова, фольклор, мистецтво, тощо). Ідеологічна площина національної ідентичності – це уявлення індивідів про спільне походження, спільну місію та однакові цінності. Публічна політика національної ідентичності реалізується переважним чином через ідеологічну та гуманітарну сферу, проте, в залежності від ситуації, вона може бути пов'язана і з іншими сферами: економічною, внутрішньополітичною, зовнішньополітичною, тощо.

Суб'єктами національної ідентичності в демократичних державах виступають органи державної влади, територіальні громади, громадські організації та об'єднання, політичні партії, наукові, культурні конфесійні об'єднання, тощо. Тобто на процес формування та розвитку національної ідентичності не може бути монополії. Важливим є той факт, що сьогодні неможливо виключити як фактор впливу на розвиток національної ідентичності фінансову складову, оскільки будь-яка діяльність пов'язана із посилом на велику аудиторію (всіх громадян України) передбачає використання потужних інформаційних ресурсів (книги, підручники, освітні та культурні заходи, сучасні та усталені мас-медіа, тощо), людського капіталу та часу. Тому сьогодні так важливо фінансово підтримувати незалежні ЗМІ, пов'язані з розвитком національної ідентичності та демократії.

Завдання публічної політики в сфері національної ідентичності змінюються залежно від етапу становлення даної ідентичності, яких ми виділяємо три:

- I. Етап становлення, формування моделі національної ідентичності.
- II. Етап відтворення усталеної моделі національної ідентичності.
- III. Етап корегування моделі національної ідентичності за необхідності (оцінка дії зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на національну

ідентичність, визначення та усунення загроз).

Основними елементами моделі національної ідентичності ми вважаємо: консолідація суспільства, громадянське самовизначення, легітимація та легітимність влади, внутрішній та міжнародний імідж, міжнародний статус та репутація.

В цілому, метою політики формування та розвитку національної ідентичності є досягнення високого рівня комунікативної здатності спільноти, її цілісності; набуття здатності колективно та індивідуально формулювати та берегти національні цінності, приймати рішення на основі діалогу та консенсусу, вирішувати спільні завдання у сфері розвитку нації, забезпечувати внутрішню та зовнішню безпеку стосовно усунення ризиків руйнації основ національної ідентичності. Отже, політика національної ідентичності спирається зазвичай на доктрину, яка являє собою цілісну концепцію культурних, політичних, історичних, конфесійних та інших ціннісних для громадян уявлень, які проявляються в різних сферах людського буття.

Висновки до розділу 1

1. Розкрито сутність феномену національної ідентичності в умовах глобалізації. Встановлено, що національну ідентичність можна розглядати через соціальну та політичну призму, а також в їх поєднанні. З соціологічної точки зору національна ідентичність – це ідентичність, яка не є добровільною, оскільки людина, як правило набуває її разом з народженням, при появі в певній сім'ї, а сімейна ідентичність, як правило вже містить складову національної ідентичності. Політичний аспект національної ідентичності полягає в тому, що дана ідентичність знаходиться під впливом і визначається політичною національною доктриною, якщо національна держава існує. Складовими національними ідентичності є мова, традиції, культура, історичні постаті, національні символи. Встановлено, що в епоху глобалізації національна ідентичність знаходиться в стані розхитування під впливом різних факторів, провідними з яких є економічний, технологічний та соціально-політичний.

2. Досліджено політико-управлінський аспект формування та розвитку національної ідентичності. Національна ідентичність, як об'єкт з боку суб'єктів публічного управління в епоху глобалізації, розглядається не в індивідуальному прояві, а в колективному, тобто як народ, нація або, як певна конфесія. Формування та розвиток ідентичності розвивається під дією публічної політики в паралельних двох площинах: інституційній та ідеологічній. Інституційна площина являє собою певну організацію – державу або конфесію з певними інституційними ознаками. Ідеологічна площина національної ідентичності – це уявлення індивідів про спільне походження, спільну місію та однакові цінності. Публічна політика національної ідентичності реалізується переважним чином через ідеологічну та гуманітарну сферу, проте, в умовах глобалізації та в залежності від ситуації, вона може бути пов'язана і з іншими сферами: економічною, внутрішньополітичною, зовнішньополітичною, тощо.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СФЕРІ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

2.1. Сучасна характеристика українського громадянського суспільства в сфері формування та розвитку національної ідентичності

Українське суспільство являє собою сукупність індивідів, які народилися або довгий час проживають на території України, а також тих, хто проживає за межами держави, і мають національні ознаки (мова, культура), живуть традиціями та цінностями, які притаманні українському народові. За даними щорічних досліджень Інституту соціології Національної академії наук України «Українське суспільство: моніторинг соціальних змін», суспільство в Україні ідентифікує себе в 2020 р. в більшості «Громадянином України» (61,7%) та «представником етносу, нації» (2,4%), (рис.2.1).[4, с.350].

■ 2000 ■ 2004 ■ 2005 ■ 2008 ■ 2010 ■ 2012 ■ 2014 ■ 2016 ■ 2018 ■ 2020

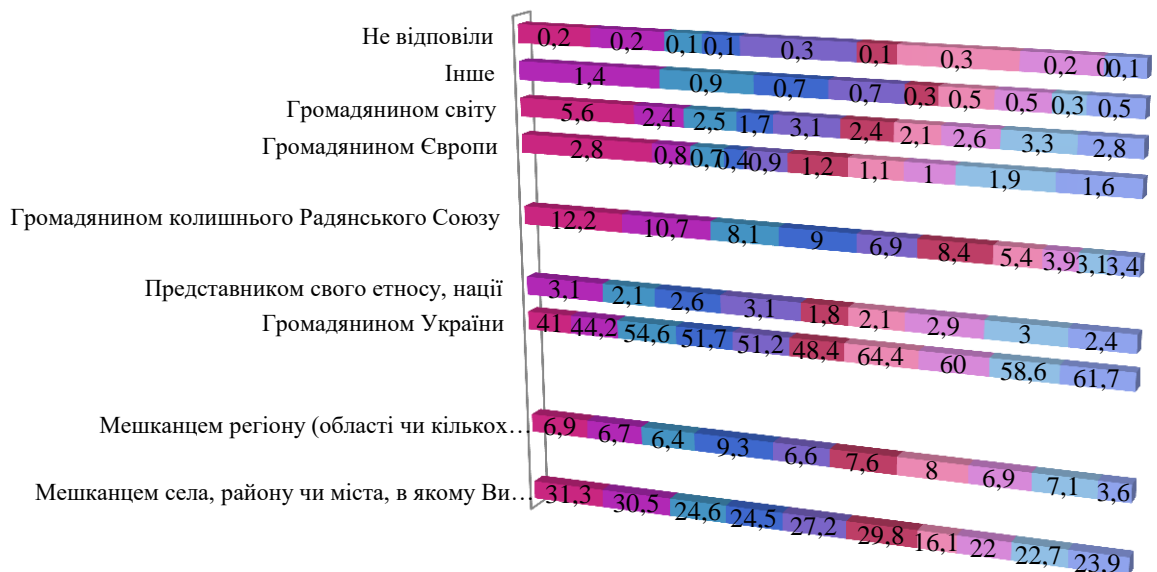

Рис.2.1. Динаміка ідентичностей населення України (%), 2000-2020рр.

Джерело: побудовано автором за даними Інституту соціології НАН України.

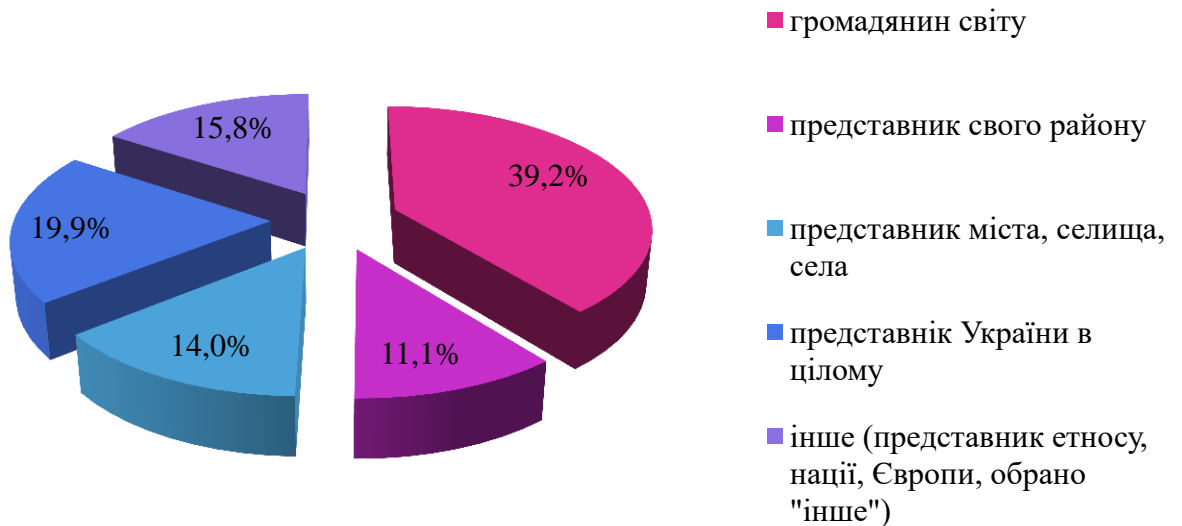
В сукупності даних двох показників це б було 64,1%, проте, при опитуванні не ставилось окреме питання до якого етносу «Ви себе відносите?», таки чином, даний показник може містити відмінний від українського етносу, наприклад, угорський чи польський.

З даних, представлених на рисунку 2.1. чітко простежується тенденція зростання показника національної ідентичності (визнання та ідентифікація себе як громадянина України) на часовому піку двох революцій. Так, дане зростання відбулося у 2004-2005 рр., під час та після Помаранчевої Революції та у 2014-2016 рр. – після Революції Гідності та перших років військової агресії та вторгнення в Україну з боку Росії. В 2016 р. почалося зниження даного показника, і потім знову зростання, що можливо пов'язано з фактором «спільної загрози» для нації у вигляді пандемії COVID-19.

Отже, можна допустити таку ймовірність, що присутність суспільного фактору загрози спонукає суспільство до більшої консолідації та прояву національної ідентичності. Певний зв'язок змінних, за якими вимірювали громадську ідентичність населення спостерігається за визначенням свого становища у суспільстві, конфесійною приналежністю, мовою, тощо. Наприклад, кореляційний зв'язок за показником «Якою мовою Ви переважно спілкуєтеся в родині ?» за коефіцієнтом кореляції Пірсона складає 0,104, що вважається значущим (більше 0,05 – значущий коефіцієнт) [14]. Також спостерігаються залежності щодо визначення національної ідентичності за такими факторами як освіта, регіон, вік. В даному дослідженні було виявлено, що найбільше глобалізаційні процеси вплинули на свідомість молоді, яка у віці 18 до 29 років ідентифікує себе як «громадянина світу» (39,2%); представником свого регіону (11,1%) чи міста, селища, села (14%); України в загальному (19,9%) (рис. 2.2).

Виявлено, що опитані респонденти, вік яких від 60 і старші в більшій кількості ідентифікують себе більше із Радянським Союзом, ніж з Україною (53,2%). Даний факт ймовірно пов'язаний з психологією та спроможністю економічної адаптації до законів ринкової економіки: по-перше, дані

респонденти більше асоціюють себе з тим відчуттям коли вони були молоді та здорові; по-друге існуючі асоціації належності до планової системи державного управління, яка контролювала та розподіляла обов'язки громадян, навіть за умови в них іншого бажання.

**Рис. 2.2. Ідентифікація себе молоддю України
(вік респондентів від 18 до 29 років), 2020 р., %.**

Джерело: побудовано автором за даними Інституту соціології НАН України [14].

Таким чином, система державного управління з тотальним контролем ніби бере на себе відповідальність за написання певного сценарію життя для того чи іншого індивіда такого суспільства. Якщо ж у індивіда існували інші бажання чи плани, – даний факт нівелювався системою, в тому числі і за допомогою нормативно-правової бази Радянського Союзу. Так, наприклад, існувала Стаття 209.1. Злісне ухилення від виконання рішення про працевлаштування та припинення паразитичного існування [18], яка застосовувалася не тільки з метою покарання тих, хто дійсно ухилився від роботи, а й тих хто працював, але своїми поглядами на життя в контексті збереження національної ідентичності в складі СРСР та закликів до дотримання системою прав людини не був такий системі угодний. Так, за

допомогою даної статті переслідувалися дисиденти. Дисидентів нерідко звільняли з роботи (або ніде не брали на роботу після відбуття ув'язнення), після чого вони були змушені терміново влаштуватися на некваліфіковану роботу (щоб їх не звинуватили в дармоїдстві), при цьому навіть на некваліфіковану роботу їх брали неохоче. Слід зазначити, що на Заході України з Радянським Союзом ідентифікує себе 1,6%, що навіть враховуючи міграційні процеси населення до та після 2014 р. (початку війни на сході України) – не багато.

Отже, встановлено, що існують тісні взаємозв'язки між визнанням національної ідентичності і регіоном проживання, віком, релігією, мовою, суб'єктивними оцінками свого становища в суспільстві, можливістю міграції, тощо. Також національна ідентичність не сталою категорією, вона залежить від та об'єднуючих факторів та емоційних складових, викликаних даними факторами. Найбільш «об'єднуючий», консолідуючий фактор – це загроза подальшого існування нації.

2.2. Аналіз нормативно-правової бази в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації

Перш, ніж розпочати аналіз нормативно-правової бази в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності зазначимо її складові, які ми виділили в розділі I даної роботи. Такими складовими є: мова, традиції, культура, історія (історичні постаті та події), національні символи. Тепер проаналізуємо нормативно-правове забезпечення по кожній складовій української національної ідентичності.

Мова. Історично склалося так, що використання мови українців було під заборонаю протягом століть. Так, Російською імперією, СРСР та іншими загарбниками нашої держави заборонялися українськомовні книжки, театральні постановки, освітній процес, церковні книги, документи. Наприклад, Указ Петра I в 1720 р. заборонив видання літератури українською,

указ Синоду 1769 р. заборонив використання та друк української абетки та церковних книг. У 1775 році були закриті українські школи (полкові канцелярії), в 1786 році було заборонено викладання українською мовою в Києво-Могилянській академії і наказано впровадити в дію викладання російською. Протягом 1862 р. були ліквідовані всі українські недільні школи. В 1884 році був заборонений український театр, протягом 1909-1910 рр. була припинена діяльність культурно-просвітницької організації «Просвіта», а 1937 року – ліквідовані усі українські організації поза межами України. В 1989 р. Постановою ЦК КПРС «Про єдину офіційну загальнодержавну мову – російську» заборонено використання української мови в державних структурах [20].

Отже, навіть з неповного аналізу утиску нашої мови зрозуміло, що мова – це найголовніша ознака ідентичності нації, саме тому було зроблено стільки зусиль щодо її знищення. Слід зазначити, що навіть після набуття незалежності Україною питанню мови не було приділено значної уваги з боку державного управління. Статус «державної мови» українська мова здобула лише в 1996 р., таке право було закріплено в Конституції України. Українська мова - обов'язкова для використання в освіті, в усних та письмових процесах державного та муніципального управління.

Захист мови, її популяризація, відновлення у широкому та офіційному використанні було ініційовано переважним чином громадськими рухами. Так, на наполегливе звернення громадських організацій до Президента України (Л. Кучми) з приводу затвердження свята «День української писемності та мови», як необхідного для консолідації суспільства, був виданий Указ № 1241/97 від 06.11.1997 р. «Про День української писемності та мови» [21]. В 1997, 2003, 2010 – видавалися певні укази з приводу впровадження різних заходів, державних програм та концепцій стосовно розвитку української мови. Лише починаючи з 2015 р. суттєво змінилося законодавство стосовно правил вживання державної мови в сфері освіти, державної служби, тощо [24-25]. Тобто, законодавство ніби і раніше було – за Конституцією державною мовою

є українська, але в сфері освіти та державної служби часто відбувалися порушення, тому, ми вважаємо, що зміни в нормативно-правовій базі були правильні та необхідні.

У зв'язку з різними маніпуляціями навколо української мови довгі роки після проголошення Незалежності (навіть в першому офіційному перекладі Європейської хартії замість «мови меншої чисельності» було перекладено з прицілом на подальше політичне використання «мови меншин», що розпізнано було як маніпуляція з боку П. Симоненко та О. Єфремова та С. Гриневецького ініціативою групою депутатів (51 депутат) і подано на оскарження до Конституційного суду, а в 2019 р. був прийнятий окремий «мовний» закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [15].

Традиції, шанування культури та історії. Українці завжди шанують свої традиції, ретельно готуються до таких великих Свят як Пасха та Різдво, супроводжуючи їх очікування та святкування різними, притаманними нації обрядами. Слід зазначити, що навіть, коли святкування цих релігійних свят та традицій були під забороною в СРСР, люди все одно святкували та шанували традиції, тихцем ходили до церков, яких було дуже мало, оскільки більшість з них були знищені або перепрофільовані на інші заклади заради єдиної в країні ідеології КПРС.

В 2021 році за Кодексом законів про працю України (ст.73) офіційно вихідними визнані дні, в які припадають такі свята як:

- ✓ Новий рік (1 січня)
- ✓ Різдво Христове (25 грудня та 7 січня)
- ✓ Міжнародний жіночий день (8 березня)
- ✓ День праці (1 травня)
- ✓ Пасха (Великдень) (2 травня)
- ✓ День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (День перемоги) (9 травня)
- ✓ Трійця (20 червня)

- ✓ День Конституції України (28 червня)
- ✓ День незалежності України (24 серпня)
- ✓ День захисників і захисниць України (14 жовтня) [26].

Не вихідними, але державними національними святами в Україні є також: Державними святами в Україні є: День Соборності України, День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, День пам'яті та примирення, День пам'яті українців, які рятували євреїв під час Другої світової війни, День Державного Прапора України, День Української Державності, День української мови та писемності, День Гідності та Свободи.

Визначення та затвердження державних, загальнонаціональних свят, пам'ятних та скорботних днів мають велике загальнодержавне значення. Це сприяє формуванню та розвитку української ідентичності у громадян, дозволяє пізнавати, знати, шанувати та не забувати свої історичні унікальні традиції, історію та культуру. Окремого Закону Про державні, пам'ятні та скорботні дні ще немає, існує тільки проект [27]. До скорботних (жалобних) днів відносять: День Героїв Небесної Сотні, День чорнобильської трагедії – 26 квітня, День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу – 18 травня, День пам'яті загиблих захисників України, День пам'яті депортованих українців, День пам'яті жертв комуністичних репресій, День пам'яті жертв Голодомору – геноциду українців і масових штучних голодів (День пам'яті жертв Голодомору) [27].

Національні символи. Конституцією України (ст.20) державними символами визначено Державний Прапор України (стяг із двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів), Державний Герб України (Головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира Великого (малий Державний Герб України (Тризуб) і Державний Гімн України – перший куплет та приспів пісні «Ще не вмерла України і Слава, і Воля» на музику М. Вербицького із словами Павла Чубинського. Гімн затверджений Законом України 6 березня 2003 р., (рис.2.3.), [5], [7].

"Ще не вмерла України і слава, і воля,
 Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
 Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
 Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
 Приспів:
 Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
 І покажем, що ми, браття, козацького роду".

Рис. 2.3. Державний Прапор України, Державний Герб та Державний Гімн України [5], [7].

Згідно з Указом Президента України від 29 листопада 1999 року офіційними символами Глави держави є: Прапор (штандарт) Президента України, Знак Президента України, Гербова печатка Президента України і Булава Президента України (рис.2.4.) [8].

Рис.2.4. Офіційні символи Президента України.

Джерело: [9]

Окрім офіційних символів національної ідентичності, в Україні існують символи неофіційні, такі як вишивані сорочки та рушники, калина, пісня, сало, бор, тощо. Інститут соціальної та політичної психології НАПНУ в 2019 р. провів опитування серед українців на тему «Символічний простір українців»[11]. Більшість респондентів (3/4 опитаних), вважають національними символами державну символіку (герб, тризуб, гімн, прапор), крім цього 62,3% респондентів виділили також такі символи національної

ідентичності як вишиті рушники, національний одяг (62%), мову (52%), страви української кухні (сало, борщ, горілка з перцем) (51%), народну пісню (50%).

Отже, можна зробити висновки, що серед громадян України свою національну ідентичність в сучасних умовах визнають більшість респондентів.

Висновки до Розділу 2.

1. Надано характеристику українського громадянського суспільства в сфері розвитку національної ідентичності в сучасних умовах. Українське суспільство являє собою сукупність індивідів, які народилися або довгий час проживають на території України, а також тих, хто проживає за межами держави, і мають національні ознаки (мова, культура), живуть традиціями та цінностями, які притаманні українському народові. З'ясовано, що суспільство України в своїй більшості ідентифікує себе в 2020 р. як «Громадянин України» (62%). При дослідженні явища «національна ідентичність» в Україні в динаміці, становлено, що найбільша тенденція щодо зростання показника національної ідентичності (визнання та ідентифікація себе як громадянина України) була на часовому піку двох революцій. Можна допустити таку ймовірність, що присутність суспільного фактору загрози спонукає суспільство до більшої консолідації та прояву національної ідентичності. Виявлено, що найбільше глобалізаційні процеси вплинули на свідомість молоді, яка у віці 18 до 29 років ідентифікує себе як «громадянина світу» (39,2%); представником свого регіону (11,1%) чи міста, селища, села (14%); України в загальному (19,9%).

2. Проведено аналіз нормативно-правової бази в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації. Встановлено складовими національної ідентичності є: мова, традиції, культура, історія (історичні постаті та події), національні символи. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення по кожній складовій української національної ідентичності. Значні зміни в нормативних документах в сфері розвитку національної ідентичності відбулися протягом 2015-2021 рр. Були введені в дію нові Закони України стосовно правил вживання державної мови, державної служби, освіти, культури, запроваджені нові свята та дні пам'яті та жалоби, що підсилює патріотизм серед населення, викликає ще сильніші почуття належності до нації в сучасних умовах.

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації

На основі проведено дослідження нами було акцентовано особливу увагу на двох групах респондентів, оскільки їх відповіді в більшості своїй не корелюються з поняттям «українська ідентичність». Таким чином, дані групи є проблемними з точки розу наявної ідентичності та основними до уваги в контексті розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації. Перша група – це молодь, яка ідентифікує себе як «громадяни світу» (39%), друга група – це люди від 60 та старше, які ідентифікують себе з Радянським Союзом (53%).

Беручи до уваги вікові межі даних груп стратегія державного управління в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності має полягати у вже сформованій площині з визначеними векторами даної проблеми: мова, культура, історія, національні символи з додаванням ще більшого акценту на освіту та інформаційний простір в країні. Тому, в параграфі 3.2. ми пропонуємо інформаційну стратегію публічного управління в сфері формування та розвитку української національної ідентичності, витoki якої мають бути в освіті, у створенні базису, а основна мета в наявності демократичного інформаційного простору. Тобто, завдання має стояти навіть не в очищенні інформаційного простору від брудної пропаганди, яка веде до розхитування єдності в українському суспільстві, а в можливості розпізнавати таку пропаганду та мати набутий імунітет до політичних маніпуляцій.

В даному параграфі ми пропонуємо комплекс стратегічних напрямів, які є визначальними для збереження національної ідентичності, а саме:

1. *Мова*. Розвиток мови та недопущення зміни законодавства у сенсі послаблення питань використання національної української мови як державної. Підтримка з боку держави друку книг українською мовою, українського кіно, популяризація мови до стану природнього використання і в процесі економічної зайнятості, і в побуті всіма громадянами України. Забезпечення з боку органів влади контролю за дотриманням мовних квот суб'єктів телебачення та радіомовлення в інформаційному просторі. Покарання за недотримання квот у формі позбавлення ліцензій на таку діяльність. На рис. 3.1. презентовано виявлені порушення Нацрадою з питань телебачення та радіомовлення у січні 2021 [28].

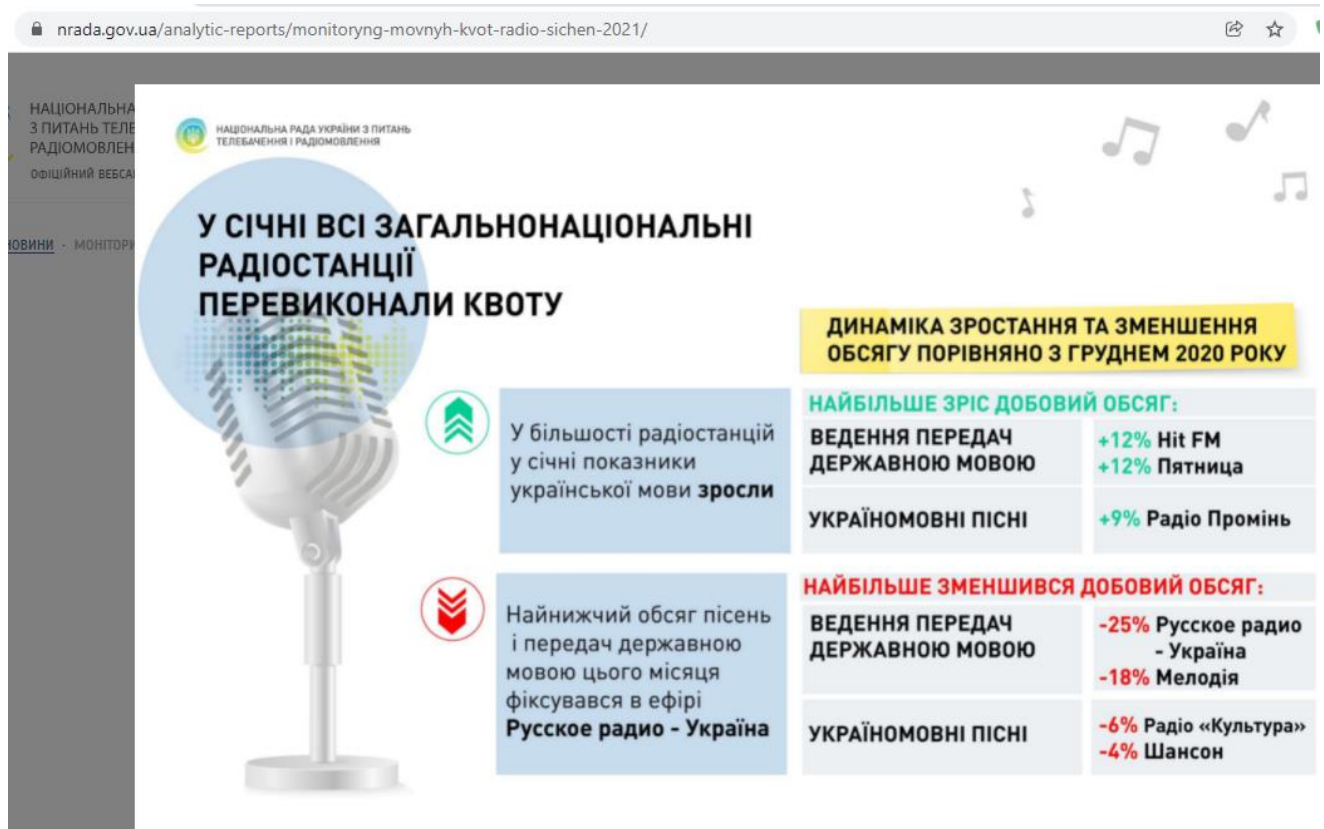

Рис. 3.1. Моніторинг мовних квот по радіостанціям, січень 2021 р.

Джерело: [28].

Також необхідним є дотримання державними службовцями та представниками освітнього процесу нормативно-правової бази стосовно використання у своїй професійній діяльності виключно української мови, як єдиної державної мови. Виключенням може бути часткове використання англійської та будь-якої мови країн Європейського Союзу в освітній (навчальній) сфері.

2. *Історія, культура.* Ми об'єднали дані складові національної ідентичності, оскільки вони тісно пов'язані між собою та витікають одна із одної. Цей стратегічний напрям має на меті забезпечити провідну роль культури та історії, їх знання, шанування, любові у розбудові майбутнього українського суспільства. Слід заохочувати митців розвивати всі можливі форми мистецтва, культурного ідентичного національного та сучасного самовираження: здійснювати та розвивати музейні фонди, оновлювати їх.. Провідне завдання полягає не тільки у фінансовій та законодавчій підтримці цих сфер, основним вектором у майбутнє незалежної демократичної модерної України має бути популяризація нації в найдобрішому сенсі цього слова на весь світ.

3. *Символи.* Сучасні символи України сьогодні для нації святі, вони орошені сльозами радості на міжнародних змаганнях та сльозами рідних, які втратили своїх дітей, батьків, коханих, що боронили Україну від загарбників, мародерів, узурпаторів влади та іншої нечестивої жаги. Тому, ми вважаємо, що сучасні символи – це шана, історія, гордість, любов громадян України. На даних символах виросло два нових покоління, і тому, коли заходить розмова у Верховній Раді про їх зміну чи модернізацію національних символів, – слід бути дуже обачними, пильними та раціональними – щоб не допустити ні законодавче, ні візуальне паплюження чи приниження значення сучасних національних символів.

Сьогодні вже закінчено перший етап децентралізації влади в Україні, в результаті якого утворилося 1469 громад. Кожна громада має право на затвердження власної символіки міською радою Деякі громади пішли далі –

затверджують гімни, прапори, бренди (!) територіальних громад. Це нормальний процес, однак хочемо зазначити, що на даний процес має витрачатися раціональна частина бюджету, а не сотні тисяч гривень громадян на розробку логотипу, бренду чи брендбуку громади, яка має затверджений герб громади, як це відбулося, наприклад в Українській територіальній громаді, де на 2 літери та три кружка, розміщені у звичайній користувацькій комп'ютерній програмі планують у 2021р. витратити 140 тис. грн, назвавши це брендбуком (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Брендбук Української територіальної громади станом на 28.10.2021 р. (не затверджений), 149 тис. грн.

Джерело: [31].

Нагадаємо, що місцеві ради перед затвердженням місцевих символів мають проводити відкриті громадські слухання, вести діалог з громадянами по даному питанню, оприлюднювати проект рішення ради на сайті чи в місцевій газеті.

3.2. Інформаційна стратегія публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації

Слід зазначити, що 15 вересня 2021 року Уряд України схвалив Стратегію інформаційної безпеки до 2025 року, де одним із завдань є формування загальнонаціональної ідентичності [32]. Ми пропонуємо

інформаційну стратегію в сфері розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації, базис якої лежить в освіті та просвітництві з приводу використання інформаційного простору, а мета – існування вільного інформаційного простору та високий рівень освіти громадян в контексті розпізнавання політичних маніпуляцій.

Потреба в інформаційній стратегії в сфері розвитку національної ідентичності:

- ✓ низький рівень національної та міжнародної політичної культури громадян;
- ✓ високий рівень довіри до ЗМІ, що не є нормою в сучасних умовах глобалізації, оскільки інформація може бути фейковою (неправдивою), або поданою в маніпулятивному вигляді (не повною, урізаною, тощо), а її часове поширення всім світом – певний обсяг інформації/секунду;
- ✓ низький рівень критичного мислення;
- ✓ низький рівень культури та гігієни спілкування в соціальних мережах.

Завдання стратегії:

- Розробка політичного базису для партнерства влади та громадянського суспільства в контексті розбудови та розвитку національної ідентичності. Співпраця з громадськими організаціями культурного, освітнього, просвітницького спрямування, ведення сумісних національних проєктів.
- Збільшення видатків бюджету на розвиток національної ідентичності: підтримка національного кінематографа, театрального та іншого мистецтва; розвиток позашкільної освіти з метою розвитку у дітей навичок неформального спілкування у всіх сферах (мистецтво, спорт, вивчення мов та інше);
- Подальший розвиток нової української школи на засадах демократичного спілкування та проєктного підходу до навчання (набуття навичок командної роботи та креативного, критичного

мислення). Розстановка акценту на наступні пріоритети: 1) викладання всіх предметів українською; 2) обов'язкове вивчення іноземних мов (англійська та будь-яка мова Європейського Союзу); 3) професійне викладання математики, фізики, хімії та програмування як основних універсальних базисних предметів в сучасному глобальному просторі (міжнародна технічна мова для високої конкурентоспроможності на майбутньому ринку праці онлайн не виїжджаючи із країни). Підготовка вчителів з вищезазначених дисциплін за рахунок більшого використання державного бюджету.

- Ефективна кадрова політика в органах публічної влади та закладах освіти в сенсі дотримання Законів України «Про державну службу», «Про освіту» , «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та розвитку у громадян національної ідентичності, гідності, політичної культури та гігієни.
- Створення безпечного та безперешкодного середовища для діяльності громадських активістів, що розвивають українську ідентичність, ведуть просвітницьку, правозахисну, антикорупційну та іншу діяльність, яка спрямована на прозорість українського суспільства та дій влади.
- Підтримка вільного доступу до національних та міжнародних інтернет ресурсів.
- Підвищення рівня комунікації влади та громадськості у всіх питаннях публічного управління, в тому числі і подальшій розбудові демократичного суспільства та розвитку національної ідентичності.

Аудиторія інформаційної стратегії в сфері розвитку національної ідентичності:

- ✓ Все населення України (громадяни та особи без громадянства), представники українських діаспор по всьому світу;
- ✓ Національні та міжнародні неурядові організації;
- ✓ неурядові та урядові світові організації профільного спрямування (збереження та захист прав людини);

- ✓ урядові організації України (національний та місцевий рівень).

Очікувані результати:

- ✓ Високий рівень національної та міжнародної політичної культури та гігієни громадян;
- ✓ Розбірливість у інформаційних потоках ЗМІ стосовно викривлення дійсності (градація по шкалі від 0 до 10, де «0» – це фейк, «10» – чиста правда без маніпулятивних ознак).
- ✓ Високий рівень критичного мислення, розвинуті навички в онлайн просторі: від заповнення анкет опитування до створення складного інформативного контенту в будь якій сфері розвитку національної ідентичності (просвіта, контроль, правозахист).
- ✓ Високий культурний рівень спілкування в соціальних мережах, обізнаність у використанні всіх інструментів електронного врядування та контролю.
- ✓ Чітка позитивна ідентифікація людини, яка проживає на території України, що вона належить до української нації.

Висновки до розділу 3.

1. Визначено стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації. На основі проведено дослідження нами було акцентовано особливу увагу на двох групах респондентів, оскільки їх відповіді в більшості своїй не корелюються з поняттям «українська ідентичність». Таким чином, дані групи є проблемними з точки розу наявної ідентичності та основними до уваги в контексті розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації. Перша група – це молодь, яка ідентифікує себе як «громадяни світу» (39%), друга група – це люди від 60 та старше, які ідентифікують себе з Радянським Союзом (53%). Беручи до уваги вікові межі даних груп стратегія державного управління в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності має полягати у вже сформованій площині з визначеними векторами даної проблеми: мова, культура, історія, національні символи з додаванням ще більшого акценту на освіту та інформаційний простір в країні.

2. Розроблено інформаційну стратегію публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації базис якої лежить в площині освіти та просвітництва в сенсі використання інформаційного простору. Метою реалізації даної стратегії є існування вільного інформаційного простору та високий рівень освіти громадян в контексті розпізнавання політичних маніпуляцій. Визначено основні завдання, цільову аудиторію стратегії та очікувані результати, які полягають у досягненні громадянами України високого рівня національної та міжнародної політичної культури; розбірливості у інформаційних потоках ЗМІ стосовно викривлення дійсності; високому рівні критичного мислення; розвинутих навичок спілкування та роботи в онлайн просторі; чіткій позитивній ідентифікації людини, яка проживає на території України, що вона належить до української нації.

ВИСНОВКИ

1. Розкрито сутність феномену національної ідентичності в умовах глобалізації. Встановлено, що національну ідентичність можна розглядати через соціальну та політичну призму, а також в їх поєднанні. З соціологічної точки зору національна ідентичність – це ідентичність, яка не є добровільною, оскільки людина, як правило набуває її разом з народженням, при появі в певній сім'ї, а сімейна ідентичність, як правило вже містить складову національної ідентичності. Політичний аспект національної ідентичності полягає в тому, що дана ідентичність знаходиться під впливом і визначається політичною національною доктриною, якщо національна держава існує. Складовими національними ідентичності є мова, традиції, культура, історичні постаті, національні символи. Встановлено, що в епоху глобалізації національна ідентичність знаходиться в стані розхитування під впливом різних факторів, провідними з яких є економічний, технологічний та соціально-політичний.

2. Досліджено політико-управлінський аспект формування та розвитку національної ідентичності. Національна ідентичність, як об'єкт з боку суб'єктів публічного управління в епоху глобалізації, розглядається не в індивідуальному прояві, а в колективному, тобто як народ, нація або, як певна конфесія. Формування та розвиток ідентичності розвивається під дією публічної політики в паралельних двох площинах: інституційній та ідеологічній. Інституційна площина являє собою певну організацію – державу або конфесію з певними інституційними ознаками. Ідеологічна площина національної ідентичності – це уявлення індивідів про спільне походження, спільну місію та однакові цінності. Публічна політика національної ідентичності реалізується переважним чином через ідеологічну та гуманітарну сферу, проте, в умовах глобалізації та в залежності від ситуації, вона може бути пов'язана і з іншими сферами: економічною, внутрішньополітичною,

зовнішньополітичною, тощо.

3. Надано характеристику українського громадянського суспільства в сфері розвитку національної ідентичності в сучасних умовах. Українське суспільство являє собою сукупність індивідів, які народилися або довгий час проживають на території України, а також тих, хто проживає за межами держави, і мають національні ознаки (мова, культура), живуть традиціями та цінностями, які притаманні українському народові. З'ясовано, що суспільство України в своїй більшості ідентифікує себе в 2020 р. як «Громадянин України» (62%). При дослідженні явища «національна ідентичність» в Україні в динаміці, становлено, що найбільша тенденція щодо зростання показника національної ідентичності (визнання та ідентифікація себе як громадянина України) була на часовому піку двох революцій. Можна допустити таку ймовірність, що присутність суспільного фактору загрози спонукає суспільство до більшої консолідації та прояву національної ідентичності. Виявлено, що найбільше глобалізаційні процеси вплинули на свідомість молоді, яка у віці 18 до 29 років ідентифікує себе як «громадянина світу» (39,2%); представником свого регіону (11,1%) чи міста, селища, села (14%); України в загальному (19,9%).

4. Проведено аналіз нормативно-правової бази в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності в епоху глобалізації. Встановлено складовими національної ідентичності є: мова, традиції, культура, історія (історичні постаті та події), національні символи. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення по кожній складовій української національної ідентичності. Значні зміни в нормативних документах в сфері розвитку національної ідентичності відбулися протягом 2015-2021 рр. Були введені в дію нові Закони України стосовно правил вживання державної мови, державної служби, освіти, культури, запроваджені нові свята та дні пам'яті та жалоби, що підсилює патріотизм серед населення, викликає ще сильніші почуття належності до нації в сучасних умовах.

5. Визначено стратегічні напрями державного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації. На основі проведено дослідження нами було акцентовано особливу увагу на двох групах респондентів, оскільки їх відповіді в більшості своїй не корелюються з поняттям «українська ідентичність». Таким чином, дані групи є проблемними з точки розу наявної ідентичності та основними до уваги в контексті розвитку національної ідентичності в епоху глобалізації. Перша група – це молодь, яка ідентифікує себе як «громадяни світу» (39%), друга група – це люди від 60 та старше, які ідентифікують себе з Радянським Союзом (53%). Беручи до уваги вікові межі даних груп стратегія державного управління в сфері збереження та розвитку української національної ідентичності має полягати у вже сформованій площині з визначеними векторами даної проблеми: мова, культура, історія, національні символи з додаванням ще більшого акценту на освіту та інформаційний простір в країні.

6. Розроблено інформаційну стратегію публічного управління в сфері формування та розвитку національної ідентичності в умовах глобалізації базис якої лежить в площині освіти та просвітництва в сенсі використання інформаційного простору. Метою реалізації даної стратегії є існування вільного інформаційного простору та високий рівень освіти громадян в контексті розпізнавання політичних маніпуляцій. Визначено основні завдання, цільову аудиторію стратегії та очікувані результати, які полягають у досягненні громадянами України високого рівня національної та міжнародної політичної культури; розбірливості у інформаційних потоках ЗМІ стосовно викривлення дійсності; високому рівні критичного мислення; розвинутих навичок спілкування та роботи в онлайн просторі; чіткій позитивній ідентифікації людини, яка проживає на території України, що вона належить до української нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. – Х.: Прапор, 2007.– 640 с., с.169-170.
2. Словник української мови online. Томи 1-11, с. 1831. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=57408&page=1830> (дата звернення: 14.08.2021).
3. Малінін В.В. Процес формування політичної ідентичності в умовах глобалізації: особливості та складові /В.В. Малінін// Актуальні проблеми політики. 2013. Вип. 49. С. 194 – 199.
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4226> (дата звернення 23.08.2021).
5. Революція Гідності. Згадаймо головне. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/2122489-revolucia-gidnosti-zgadajmo-golovne.html> (дата звернення: 17.09.2021).
6. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): підручник. К.: НАДУ, 2012. 544 с.
7. Про Державний Гімн України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-IV#Text> (дата звернення: 28.08.2021).
8. Про офіційні символи глави держави: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1507/99#Text> (дата звернення: 23.09.2021)
9. Державні символи Президента України. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/node/1018> (дата звернення: 23.09.2021).
10. Дєдуш Олексій. Явище «національна ідентичність» у координатах ноосферної концепції Володимира Вернадського. Народна творчість та етнологія, 2018. №3 (373), С. 79–84.

11. Українці назвали головні символи країни: Опитування Інституту соціальної і політичної психології НАПНУ (2019). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2611924-ukrainci-nazvali-golovni-simvoli-kraini.html> (дата звернення: 16.08.2021)

12. Ібрагімова І. Питання ідентичності в політико-правовому аспекті. Україна і проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. Збірник конференції українських випускників програми наукового стажування у США. Виступи учасників та дискусія. Київ. Стилос, 2003. 110 с.

13. Романцов В. Як населення України користувалося рідною мовою. Дзеркало тижня, № 6, 18 лютого 2006 р. с. 22.

14. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 7 (21). Збірник наукових праць Заснований Інститутом соціології НАН України. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/mon2020.pdf> (дата звернення: 10.09.2021)

15. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України № 2704-VIII від 25.04.2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 21.08.2021)

16. Кришевич О. В. Напрями удосконалення управління кадровим потенціалом публічної служби /О.В. Кришевич., Д.В. Фещенко, Ю.О. Юхимчук //Інструменти і практики публічного управління в контексті децентралізації: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 23 червня 2021 року. Житомир. Поліський національний університет. 2021. 378 с. с. 314-318.

17. Лук'яненко Л. До історії Української Гельсінської спілки / Л. Лук'яненко. – К.: Фенікс, 2010. – 320 с.

18. Систематическое занятие бродяжничеством или попрошайничеством. Стаття 209, 209.1 Указа Президиума Верховного Совета РСФСР от 25.02.1970 г. URL: http://www.libussr.ru/doc_ussr/usr_7253.htm (дата звернення 12.09.2021).

19. Баран В. К. Україна: Новітня історія (1945–1991 рр.) / В. К. Баран. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, НАН України, 2003. – 670 с.

20. 50 заборон та утисків, які мали на меті знищити українську мову. ULR: https://gazeta.ua/articles/life/_50-zaboron-ta-utiskiv-yaki-mali-na-meti-znischiti-ukrayinsku-movu/408911

21. Про День української писемності та мови: Указ Президента України № 1241/97 від 06.11.2021 р. ULR: <http://surl.li/ayeav> (дата звернення: 02.09.2021).

22. Іванишин В. Мова і нація / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький – Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с.

23. Юхимчук Ю.О. Феномен національної ідентичності в умовах глобалізації. Механізми управління розвитком територій: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2021. 276 с., с. 213-215.

24. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 5.09. 2017 р. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 12.09.2021)

25. Про державну службу: Закон України № № 889-VIII від 10.12.2015 р. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 16.09.2021)

26. Кодекс законів про працю України. ULR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 12.08.2021).

27. Про державні та інші свята, пам'ятні дати і скорботні дні: Проект (неофіційний текст) Закон України. ULR: <https://ips.ligazakon.net/document/NT3316> (дата звернення: 21.08.2021)

28. Моніторинг виконання мовної квоти радіостанціями у січні 2021 порівняно з груднем 2020. Національна рада з питань телебачення та радіомовлення. ULR: <https://www.nrada.gov.ua/analytic-reports/monitoryng-movnyh-kvot-radio-sichen-2021/> (дата звернення: 22.08.2021).

29. Про телебачення та радіомовлення: Закон України № 3759-ХІІ від 21 грудня 1993 року зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text> (дата звернення 29.08.2021).

30. Фещенко Д.В. Характеристика кадрового потенціалу публічної (державної) служби в сучасних умовах /Д.В. Фещенко, О.В. Кришевич, Ю.О. Юхимчук// Студентські наукові читання – 2021: Матеріали Міжфакультетської студентської науково-практичної конференції «Студентські наукові читання – 2021» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт. у 2 томах. Т. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2021. 124 с., с.70-74.

31. Послуги зі створення бренду Української міської територіальної громади Обухівського району Київської області, розробка айдентики для соціальних та туристичних об'єктів громади, розробка брендбуку. ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/tender/UA-2021-09-24-010250-b> (дата звернення: 21.10.21).

32. Стратегія інформаційної безпеки України до 2025 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-strategiyu-informacijnoyi-bezpeki-do-2025-roku> (дата звернення: 21.08.2021).

33. Куйбіда В. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн: монографія / В. Куйбіда, В. Бебик, М. Дмитренко та ін.// Київ. НАДУ, 2019. 384 с.

34. 9. Житник О.М. Опис майбутнього безпекового середовища як основний детермінант формування державної політики у сфері управління національною безпекою. IV Міжнародна науково-практична конференція. Інноваційний розвиток науки нового тисячоліття. Зб.наук. праць з проблем економічних наук (м. Хмельницький, 26-27 жовтня 2018 р.). 2018. с. 42-45.

35. Антонов В.О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія; наук. ред. Ю.С. Шемчушенко. Київ. Талком. 2017. 576 с.

36. Берман Ш. Чому політика ідентичності більш вигідна правим, аніж лівим. URL: <https://commons.com> (дата звернення: 12.09. 2021 р.).

37. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України. Київ. Інтертехнологія, 2009. 272 с.
38. Зайцев Ю.А. Політико-економічна обмеженість сучасного неолібералізму та можливі шляхи її подолання. Вчені записки. 2013. № 15. с. 8-14.
39. Таран В. О. Ідеологія перехідного суспільства (Соціально-філософський аналіз ідеологічно- го процесу в пострадянській Україні): монографія. Запоріжжя. ЗЮІ МВС України. 2000. 316 с.
40. Хома Н М. Роль соціальних мереж у координації протестних акцій. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М П Драгоманова. Серія № 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 15. С. 66-72.

ДОДАТКИ